

Omgevingsvisie Borsele

**Thematische samenvatting interviews
stakeholders**

projectnummer 0469222.100
definitief
9 augustus 2021

Omgevingsvisie Borsele

Thematische samenvatting interviews stakeholders

projectnummer 0469222.100

definitief
9 augustus 2021

Opdrachtgever

Gemeente Borsele
Stenevate 10
4451 KB Heinkenszand

datum
9 augustus 2021

beschrijving
definitief

vrijgave
Edwin Oude Weernink

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doel	1
1.2	Aanpak, opzet en karakter interviews	1
1.3	Overzicht geïnterviewde stakeholders	1
1.4	Opzet van de samenvatting	2
2	Thematische samenvatting	3
2.1	Agrarische sector	3
2.2	Infrastructuur en mobiliteit	3
2.3	Milieu	4
2.4	Energie en circulariteit	6
2.5	Recreatie en toerisme	6
2.6	Gezondheid	7
2.7	Wonen en voorzieningen	7
2.8	Werk en ondernemen	8
2.9	Groene omgeving	9
2.10	Bodem, water en ondergrond	9
2.11	Overig	10
3	Vervolg	11
3.1	Analysefase	11
3.2	Verdere doorkijk	11

Bijlage 1: Interviewleidraad

Bijlage 2: Visie ZLTO

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In april 2021 is de gemeente Borsele gestart met het opstellen van een omgevingsvisie. De omgevingsvisie is één van de kerninstrumenten van de Omgevingswet. De gemeente wil voor het einde van 2022 de omgevingsvisie laten vaststellen door de nieuwe gemeenteraad. De eerste fase van het visietraject bestond uit het inventariseren en analyseren van het bestaande beleid en het raadplegen van inwoners en stakeholders. De inwoners zijn geraadpleegd door het uitvoeren van een enquête onder het inwonerspanel. De resultaten hiervan zijn te raadplegen op de [gemeentelijke website](#). Met 19 stakeholders zijn afzonderlijke gesprekken gevoerd. Op deze wijze is een beeld ontstaan wat de samenleving c.q. betrokkenen vinden van de fysieke leefomgeving van Borsele, nu en in de toekomst. De resultaten van de interviews zijn in deze rapportage thematisch samengevat en vormen één van de bouwstenen voor de omgevingsvisie.

Parallel aan het omgevingsvisietraject loopt het traject van de Toekomstvisie Borsele, een initiatief van de gemeenteraad, dat wordt begeleid door een raadsafvaardiging. Het traject van de Toekomstvisie loopt tot het einde van dit jaar. Doel van de Toekomstvisie is bieden van een inspiratiedocument voor de verkiezingen, gericht op het ruimtelijke en sociale domein en de bestuurlijk(e) samenwerking. In dit traject zijn de advies- en dorpsraden betrokken en zijn er dialoogtafels georganiseerd. Gelet op de overlap van de Toekomstvisie met de omgevingsvisie hebben er daarom geen afzonderlijke gesprekken/interviews met de advies- en dorpsraden plaatsgevonden. Wel is aan de betreffende raden gevraagd of zij in het kader van de omgevingsvisie nog een aanvullend gesprek willen hebben. Door een aantal raden is hier positief op gereageerd. Deze gesprekken vinden plaats in september.

1.2 Aanpak, opzet en karakter interviews

De gesprekken/interviews hebben plaatsgevonden in juni en juli jl. en zijn afgenomen door twee adviseurs van Antea Group. In een gesprek van gemiddeld één uur zijn allerlei thema's binnen de fysieke leefomgeving ter sprake gebracht, is onder meer gevraagd wat de grootste opgave voor Borsele in de komende 10-15 jaar is en waar men raakvlakken en kansen ziet tussen de verschillende opgaven. Om de gesprekken enige structuur te geven is een interviewleidraad opgesteld. Deze is als bijlage 1 opgenomen. De gesprekken hadden een informeel en interactief karakter.

1.3 Overzicht geïnterviewde stakeholders

Met de volgende 19 stakeholders zijn gesprekken gevoerd:

1. Zeeuwse Landbouw- en Tuinorganisatie (ZLTO-Borsele)
2. Ondernemingsvereniging Borsele (OVV)
3. North Seaports
4. HISWA-RECRON
5. Stichting Behoud de Zak van Zuid-Beveland (BZZB)
6. Zeeuwse Milieufederatie (ZMF)

7. Natuurmonumenten
8. Stichting Landschapsbeheer Zeeland
9. Staatsbosbeheer
10. Woningcorporatie Beveland Wonen
11. Bouwend Zeeland
12. Stichting Zeeuws Platform Stralingsrisico
13. Erfgoed Zeeland
14. Vekabo
15. Regionale uitvoeringsdienst Zeeland (RUD)
16. Waterschap Scheldestromen
17. Veiligheidsregio Zeeland (VRZ)
18. GGD Zeeland
19. Rijkswaterstaat

1.4 Opzet van de samenvatting

In hoofdstuk 2 zijn de resultaten van de gesprekken/interviews thematisch samengevat. De thema's omvatten de gehele fysieke leefomgeving. Vanuit de ZLTO is tijdens het gesprek verwezen naar de visie op het landelijk gebied van de ZLTO. Deze visie is als bijlage 2 opgenomen.

2 Thematische samenvatting

In dit hoofdstuk zijn de resultaten en bevindingen van de gesprekken thematisch samengevat.

2.1 Agrarische sector

- De kleinschalige landbouw in de gemeente moet beschermd worden en hierbij moet er ruimte zijn voor minder intensieve of minder milieubelastende vormen van landbouw, zoals zeekraal kweken als oplossing voor het zoetwater tekort. Er zijn positieve projecten, maar vaak mist de continuïteit. Zoek naar mogelijkheden om krachten te bundelen met goede en bijzondere voorbeelden als aangrijpingspunt. Er wordt een pilot gedaan over dode landbouwgrond, waar alles groeit op mest, met bokashi (gefermenteerd gras wat vocht vasthoudt). Het wordt veel afgenomen. Wanneer zon meer oplevert dan landbouw, zullen boeren daarop overstappen. Ook al is het voor 20 jaar. Voor windmolens geldt hetzelfde verhaal.
- Er moeten grenzen worden gesteld aan de agrarische sector. De transitie van de landbouw betekent niet dat er kleinere bedrijven in alle gebieden in de gemeente moeten ontstaan. Het gaat eerst en vooral om duurzaam werken. Deels is het ook een ketenprobleem. In de toekomst moeten boeren elkaar lokaal op zoeken. De gezamenlijke zin moet toenemen. Dit vraagt ook om meer stimulerende regels voor VAB's, niet alleen grote agrarische gebouwen maar ook de kleine. Er kan een nieuwe invulling worden gegeven aan VAB's mits de authenticiteit behouden blijft. Anderen vinden dat de VAB's niet zomaar ingevuld kunnen worden met andere economische functies om het groene karakter van de gemeente niet aan te tasten. Kleinschalige functies ter behoud van bebouwing kunnen wel, maar geen grootschalige ontwikkelingen buiten die bebouwing.
- In de fruitteelt sector moet er meer natuur komen voor pittig fruit. De bloeiperiode van fruitteelt moet verlengd worden, wat kan door minder te maaien en door windsingels rondom te bekijken en door te kijken naar andere soorten groen (boswilg en Gelderse rozen). De gemeente kan hierin stimuleren en bedrijven aanspreken.
- Kleine bedrijven verdwijnen en alles wordt samengevoegd of groter. De oude boerderijen verdwijnen omdat deze economisch niet meer gunstig zijn. De landschappelijke inpassing kan beter gehandhaafd worden. Het verschaffen van vergunningen voor nieuwbouw kent geen eisen voor het toevoegen van groen. Bedrijven verdwijnen te makkelijk. Dit moet scherper aan de voor- en achterkant.
- Over tien jaar moet de Zak van Zuid-Beveland nog mooier zijn dan nu. Anderen vragen zich af wat er met deze terreinen/landbouwpercelen moet gebeuren.
- Er moet gekeken worden naar de uitspraken in de Landschapsvisie Hoofdwegennet (A58).

2.2 Infrastructuur en mobiliteit

- De bereikbaarheid van de gemeente is goed (goede ontsluiting A58) evenals de verkeersveiligheid in de gemeente. Wel kan de afwikkeling via Arnemuiden beter, in de kern zijn veel opstoppingen door recreatief verkeer.

- Ook de mobiliteit is goed, dit is met name belangrijk voor ouderen zodat zij zich kunnen aanmelden voor zorg. Het is geïnterviewden onduidelijk of de gemeente hiermee bezig is. De sociale ondersteuningsstructuur is wel groot, dus mogelijk wordt hier al op ingezet.
- Op het gebied van transportbewegingen via het spoor gaat het Sloegebied groeien. Dit heeft planologische en milieukundige gevolgen voor de gemeente Borsele maar ook voor het achterland (risico's van gevaarlijkstoffentransport via het spoor in relatie tot bouwopgaven). Het spoor- en binnenvaartvervoer moet geïntensiveerd worden om het verkeer over de weg te verminderen. Het ontwikkelperspectief van de gemeente moet hier bij voorkeur ruimte aan bieden. Er ligt een prioriteit in het op orde krijgen en houden van het wegennetwerk. "Tolplein/activiteiten" wordt belangrijk voor de gemeente rond 2030-2035. De verkeerssituatie blijft in principe hetzelfde, maar er vindt wel een verschuiving plaats van verantwoordelijke organisatie. Tevens nadenken aan mogelijk nieuwe invulling/functie Tolplein.
- Op het gebied van binnenvaart moet er voldoende ontwikkelingsruimte zijn. Bijvoorbeeld door vergunningsvrij walstroom te kunnen realiseren en aan te bieden.
- Voor de terreinen in de Zak van Zuid-Beveland is de vraag aan de orde wat er met de infrastructuur van en naar deze terreinen moet gebeuren. Er is sprake van een grote diversiteit aan (weg)gebruikers, hetgeen tot conflicten kan leiden.
- Voor Borsele is zelfrijdend vervoer wel interessant. Dat maakt dat de dorpen op een hele simpele, goedkope, doeltreffende manier bereikbaar blijven.
- In de toekomst gaan er veranderingen plaatsvinden op het gebied van fossiele brandstof, er komen meer deelauto's en -fietsen. De vraag is wat dit betekent voor het landelijk gebied. Daarnaast komen ook zwaardere auto's qua gewicht wat problemen op zou kunnen leveren in bermen en op landelijk gebied.

2.3 Milieu

- De gemeente moet proberen gaan doen op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptatie, energietransitie, biodiversiteit en kijken naar gecombineerde functies (dijken met recreatieve of natuurlijke functie, wisselpolders of dubbele dijken) en hier ook aansluiting bij zoeken, wat nog vaak ontbreekt. Bij voorkeur moet de omgevingsvisie dynamisch zijn om veranderingen zoals innovatieve ideeën mogelijk te kunnen maken. De energietransitie staat op het netvlies van het MKB en ondernemers nemen gericht maatregelen. Er liggen op het vlak van de energietransitie nog wel verbetermogelijkheden. Het aanjaageffect van duurzaamheid wordt groter want de businesscase wordt concreter. Dit biedt nu mogelijkheden voor het stimuleren door de gemeente.
- Wat betreft de energietransitie kan er worden gekeken naar zonneparken, buurtbatterijen, de grootschalige opslag van energie en naar windparken op zee. Partijen zeggen dat het bouwen van zonnepanelen op de Westerschelde echter geen goed idee is. Als veiligheidsrisico zie je dat de wetgeving en regelgeving achterloopt bij de ontwikkeling. De gemeente moet bepaalde partijen hier vroegtijdig bij betrekken en om advies vragen. Er moeten keuzes worden gemaakt over of er een tweede kerncentrale bij komt of niet.
- Wat betreft klimaatadaptatie, kan het opwarmende effect van het Sloegebied effect hebben op omliggende gebieden?
- Wat betreft biodiversiteit, moeten er landschapselementen gerealiseerd worden voor akker en struweelvogels (de Poel). Er moet geclusterd worden om de biodiversiteit te versterken.

Wilde bijen zijn goed voor de biodiversiteit en andersom. Dit kan gedaan worden door nest- en zandheuvels te bouwen waar wilde bijen zich in kunnen nestelen. Deze nestblokken worden gevuld met bamboe.

- De gemeente moet kijken naar de uitkomsten van haar klimaatstresstest. Een van de factoren waar rekening mee moet worden gehouden is stikstof. Op het gebied van luchtkwaliteit is er voldoende ruimte. Fijnstof in een meer stedelijke omgeving is een gevoelig onderwerp en er zijn inspanningen nodig om de fijnstofconcentratie terug te dringen. Tegelijkertijd kan niet alles beïnvloed worden omdat een deel van de luchtverontreiniging afkomstig is van industriegebieden in Zeeuws-Vlaanderen en België. De activiteiten op het Sloegebied hebben in verhouding weinig gevolgen voor de luchtkwaliteit. Er is vooral sprake van instroom van luchtverontreiniging van elders. Ook is houtrook een probleem.
- Het geluidsniveau in de haven moet niet verder toe nemen. Binnen het dorp is er wel geluidsoverlast door de industrie, het is onduidelijk wat de invloed hiervan is op de gezondheid van inwoners. Een andere vorm van geluidsoverlast komt door warmtepompen, met name de goedkopere varianten. Het is belangrijk om hier de geluidscontouren in de gaten te houden en eventueel te kijken om in de visie op te nemen dat dit iets collectiefs heeft.
- Geurbelasting is afkomstig van bepaalde bedrijven. Rondom die bedrijven kan er lokaal sprake zijn van enige geurhinder. Het is geen algemeen probleem in Borsele. De bruidsschat biedt voorsnog mogelijkheden om te sturen op geurbelasting. Bij het vervallen van de bruidsschat is het wel zaak om geurbeleid te hebben als grondslag voor eventuele regels in het omgevingsplan. Geur moet dus wel terugkomen in de omgevingsvisie.
- Voor donkerte heeft de gemeente op dit moment geen beleid. Donkerte kan een aandachtspunt voor de omgevingsvisie zijn. Donkerte is geen specifiek Zeeuws probleem en ook hier is sprake van uitstralingseffecten vanuit de Maasvlakte of de Antwerpse haven. Tegelijkertijd is donkerte nu wel een kwaliteit die behouden kan worden.
- Andere vraagstukken zijn externe veiligheidsrisico's, zoals het Sloegebied, bedrijven met risico's (deze moeten worden geclusterd), buisleidingen, het spoor met vloeibaar gas (vanwege de uitbreiding van Vopac), de Westerscheldeverbinding en de toename van het vervoer van gevaarlijke stoffen. In de omgevingsvisie moet hier aandacht aan worden besteed. Veiligheid wordt breed opgepakt en dit moet ook worden teruggezien in de omgevingsvisie. De gemeente moet kijken naar de kernwaarden van veiligheidsrisico's, deze zijn algemeen en niet risico-specifiek. De geest van deze kernwaarden moeten worden meegenomen. Dit zijn: de kwaliteit van de leefomgeving wordt mede bepaald door (fysieke) veiligheid (waardes); samen werken aan een veilige fysieke leefomgeving; de leefomgeving wordt mede vormgegeven volgens de ontwerpprincipes voor veiligheid; en mensen zijn bekend met risico's en weten hoe te handelen.
- Daarnaast moet de gemeente kijken naar bluswatervoorzieningen en de bereikbaarheid daarvan. Er moet hier een handreiking voor komen waarbij er gekeken moet worden naar de hoeveelheid brandkranen en de grootte van de leidingen.
- De zoetwatervraag neemt naar verwachting toe, daar ontstaan mogelijk knelpunten. Concreet gaat het om knelpunten zoals de beschikbaarheid van zoet water (drinkwater maar ook water voor industrieactiviteiten) en het ruimtebeslag voor het omzetten van zout water in zoet water in relatie tot andere ruimteclaims. Het zoetwater vraagstuk is een gezamenlijke opgave die een samenhangende ruimtelijke inspanning vereist en bij voorkeur worden hier oplossingsgerichte uitspraken over gedaan. Er is zicht nodig op de toekomstige ontwikkelingen van het zoetwater vraagstuk zodat dit gebiedsspecifiek vertaald kan worden naar ruimteclaims. Ruimteclaims kunnen ook vragen om het scheppen van nieuwe bufferzones. Dit

vraagt om het maken van keuzes, waarbij gekeken kan worden naar het Deltaplan zoetwater Zeeland van de provincie.

- Verdroging is ook een probleem, zo wordt het spannend of er in de fruitteeltgebieden voldoende water beschikbaar is. Ook gaat Borsele te maken krijgen met het versterken van de dijk. De vraag en het aanbod moet op elkaar aansluiten. Probeer de agrariërs te bewegen naar andere teelt. De druk achter de dijken neemt toe, alles zoet houden wordt een grote uitdaging. Kansen en mogelijkheden in fruitteeltgebieden: leg geen bassins aan. Partijen houden het niet tegen maar het heeft ook nadelen (opwarming, lagere kwaliteit). Bij voorkeur wordt zoet water uit de bodem gehaald. Meer bodemleven en bodemvegetatie in het areaal. Proeven aan de gang: omgekeerde drainage (water vasthouden waar het kan). Dit zijn maatregelen die partijen breed willen uitzetten om de agrariër te faciliteren.
- Het doel is om de omgeving te verbeteren, niet om te streven naar het behoud van de huidige situatie. Het is wellicht slim om de omgevingswaarden strenger te leggen dan de landelijke norm.
- In agrarische gebieden is het goed om een zero of positieve footprint na te streven. Er kunnen gebouwen op gebouwd worden, maar wanneer deze worden gesloopt en de boer deze grond terugkrijgt dan moet de boer deze grond weer kunnen gebruiken zoals vanouds, of zelfs op een beter niveau dan eerst. Voor dit soort projecten wordt geen levenslange vergunning gegeven, wat goed is omdat dit soort projecten dan flexibel en dynamisch worden. Op het veld van een boer zou bijvoorbeeld een festivalterrein met tenten kunnen worden geplaatst of er kan worden ingeplant, zonder te spuiten of te maaien.

2.4 Energie en circulariteit

- Door de energietransitie komen er nieuwe lijnen bij. Men vraagt zich af of de grote industrie in Vlissingen Oost of Zeeuws-Vlaanderen een plek hoort te krijgen. Een visie hierover wordt gemist.
- Elektrificatie lijkt een belangrijke drager onder de toekomstige ontwikkeling van het Sloegebied te zijn. Enerzijds vraagt dit om het realiseren van nieuwe infrastructuur. Anderzijds zijn er kansen om elektrificatie te combineren met circulariteit, dit kan leiden tot meer verkeers- en vervoersbewegingen wat weer gevolgen kan hebben voor de fysieke leefomgeving. In het Sloegebied kunnen risicovolle activiteiten worden geconcentreerd zodat de risico contouren in de rest van de gemeente minder meewegen. Het is goed dat er een waterstoffabriek komt in het Sloegebied, hier moet wel tegenover staan dat er geen grote panden komen met veel mensen.

2.5 Recreatie en toerisme

- Toerisme is goed, maar dit moet geen massatoerisme worden en het moet zo duurzaam mogelijk. De overloop van bestaande recreatiegebieden op Walcheren etc. wordt gezien als een bedreiging. De huidige toerisme situatie moet behouden blijven en dat kan door de bestaande voorzieningen/uitgangspunten beter te benutten. Dit vraagt wel om een duidelijke positionering van de gemeente op het gebied van extensieve dagrecreatie. Moet er meer gestuurd worden of moeten we het op zijn beloop laten?

- De behoeften van campinggasten veranderen, zij willen luxere campings maar dit is vanuit de gemeente niet mogelijk qua vergunningen (privé sanitair). Er is een scheve verhouding tussen B&B zaken en campinghouders. Campinghouders betalen wel een toeristenbijdrage, B&B-eigenaren hoeven dit niet omdat zij niet geregistreerd staan. Kijkend naar de groei, moet er gekeken worden naar de quotering en de zonerings en kunnen dit soort bedrijven beter verdeeld worden over meerdere polders om zo spreiding te krijgen. Daarnaast is het voor mensen onduidelijk wat er op campings roerend en onroerend goed is.
- Ook kan er gekeken worden naar een toegankelijk landschap en kan er worden gekeken naar een wandelnetwerk door heel Zeeland. Er zijn kansen voor de versterking en de uitdraging van het landschap. Voor Borsele is dit een kans in het kader van recreatie. De kust is al overbelast dus er kan iets worden gedaan in het achterland, zoals minicampings en het versterken van de recreatie. Ook kan er gekeken worden naar de Westerschelde kust, zoals de Scheldedorpjes die door de Zeedijk verder van de kust zijn geraakt.
- De gemeente biedt mogelijkheden en faciliteiten, maar de streefidentiteit moet wel behouden worden in verhouding tot het gebied. Er zijn kansen voor boeren (koppelkansen), en het behouden van historische bebouwing als B&B, cultuurhistorische landschappen of theetuinen (kleinschalige recreatie).
- Landschappelijke inpassing staat voorop. De camperplaats (als voorbeeld) is een negatief voorbeeld. Geldt ook voor nieuwbouw bij landbouw. Controle is belangrijk, want de voorschriften moeten nageleefd worden. Vriendschapspolitiek en tijds kwestie is een ding. De gemeente heeft het administratief goed op orde: richtlijnen staan wel op papier en er wordt op de voorgrond gecheckt. Op het gebied van beheer en monitoring kan winst behaald worden, hier is meer sturing nodig.
- Het probleem in Zeeland is dat de VVV is opgeheven, hoe kan dit in de toekomst worden vormgegeven?

2.6 Gezondheid

- Er is sprake van ontgroening en vergrijzing in Borsele. De gemeente scoort best positief de verschillende gezondheidsfacetten. Op het gebied van het sociale domein doet de gemeente het eveneens goed. De gemeente heeft dit beleid goed op orde, hier gaat zij heel bewust mee om. Er valt nog wel een stuk te winnen om sociaal en fysiek bij elkaar te brengen en de linkjes te leggen. Dit kan door te kijken naar eenzaamheid, een rookvrije leefomgeving, gezond gewicht en sociale contacten buiten de supermarkt.
- Aandacht wordt gevraagd voor stralingsarm en stralingsvrij wonen in het buitengebied en de kernen.
- De gezondheid lijkt ten koste te gaan van de economie, maar we moeten verder in de toekomst leren kijken. Je moet kijken naar de winst (economische waarde) op de lange termijn. Dit is nog steeds een lastige discussie. Bijvoorbeeld de inrichting van de openbare ruimte: het is vanzelfsprekend dat je hierbij stilstaat. Dit gebeurt al vaak, maar er is veel meer te halen. Er ontstaan aan tafel ook andere ideeën en koppelkansen. We moeten zorgen dat er diversiteit aan tafel komt zodat er een plus ontstaat. Kijk verder ook bij de inrichting van een woonwijk naar de doelgroepen, zelfs de inrichting van groen is van belang (bijv. ouderen voelen zich onveilig bij hoge bosjes).

2.7 Wonen en voorzieningen

- Centralisatie van voorzieningen betekent wel een afname van het voorzieningenniveau in de kleinere kernen. Om de leefbaarheid in die kernen op peil te houden is het stimuleren van behoud van voorzieningen in die kernen gewenst, bijvoorbeeld met PR-activiteiten of het faciliteren van samenwerking. Centralisatie van voorzieningen vraagt ook om goede verbindingen (fysiek, sociaal en digitaal) tussen de kernen.
- Met het oog op de huidige ontwikkelingen van thuiswerken kan er gekeken worden naar het leefbaar houden van de kleine kernen. Een gemeente als Borsele kan hiervan profiteren, wel moet er dan een inhaalslag worden gemaakt op het gebied van woningbouw.
- Er ligt vooral een kwalitatieve opgave voor de sociale woningvoorraad voor de komende periode. Er ontstaat een mismatch tussen vraag en aanbod. De huidige portefeuille sluit niet goed aan bij vraag naar eengezinswoningen/vergrijzing.
- Is de druk op de woningmarkt nu even een hype als gevolg van bijzonder omstandigheden of is dat een vraagstuk dat permanent blijft?
- Er is een behoorlijke vraag naar huur. Er wordt wel een stijging geconstateerd, maar deze is op acceptabel niveau. Wachttijden van iets meer dan een jaar. Dit is een gezonde spanning. Geen urgentie om ontzettend veel bij te gaan bouwen.
- Het stimuleren van doorstroming is best lastig. Beleid is gericht op langer thuis wonen. Als men ineens hulpbehoevend wordt, ben je eigenlijk te laat. Anticiperen is best moeilijk. Markt zit ook aan andere kant op slot.
- Is geen instrument voor doorstroming. Als je in de huursector wilt sturen, betekent dat huurders actief benaderd moeten worden. Da's de enige manier om doorstroming op gang te brengen. Of deze aanpak wenselijk is, is de vraag.
- Huisvesting van arbeidsmigranten is met name voor de agrarische sector van belang. In regionaal verband zijn er acties ondernomen. Algemeen is huisvesting voor arbeidsmigranten een groot thema.
- Er moet riolering komen in het buitengebied, aangezien er nu vooral septic tanks zijn.
- Huizen worden geïsoleerd, maar dit moet goed en zorgvuldig gedaan worden (het ernaar toe werken). Verder is het verduurzamen van woningen een grote ambitie voor de gemeente, maar het rurale en uitgerekte patroon zorgt dat dit uitdagend is.

2.8 Werk en ondernemen

- De gevolgen van het coronavirus hebben van de gemeente plotseling een groeiregio in plaats van een krimpregio gemaakt. Dit vraagt om een ander (economisch) beeld van de gemeente. Het potentieel van de gemeente en de regio mogen best meer getoond worden. Daarnaast kan er demografisch wel krimp zijn, maar economisch is er sprake van groei. Dit biedt een kans om de woningbouwproductie nu aan te slingeren.
- Startersmogelijkheden zijn aanwezig. De gemeente wijst starters goed te weg. Kleinschalig kan een bedrijf gestart worden (bedrijf-aan-huis). Doorgroeimogelijkheden zijn op dit moment beperkt omdat bedrijventerrein vol zitten en weinig ontwikkelingsruimte bieden. Wel is er op basis van het vigerend bestemmingsplan ruimte voor enkele honderden hectares bedrijventerrein. Er zijn nog geen nieuwe locaties voor bedrijventerreinen bekend gemaakt. Ruimtelijk-functioneel lijkt er in ieder geval ruimte te zijn voor nieuwe bedrijventerrein.
- Concentratie van niet-agrarische bedrijven en niet-recreatiebedrijven is een optie zolang er voldoende ruimte is voor bedrijventerreinen. Verplaatsingen naar Goes moeten bij voorkeur

voorkomen worden. Verder moet er voldoende waterbergingsgebied gerealiseerd worden en is afvalwaterbeheer een aandachtspunt.

- Zaken moeten (gemeente overstijgend) goed geregeld zijn, er moet een eenduidig beleidskader zijn voor het havengebied dat ook aansluit op de andere overheidsniveaus. Ook wil men de aandeelhoudersstrategie van de North Sea Port terugzien. Er moet ruimte zijn voor ondernemerschap met respect voor de omgeving. Om een gebied (waardevol cultuurlandschap) waardevol te houden heb je ruimte nodig om te ondernemen.

2.9 Groene omgeving

- De gemeente moet beschrijven hoe zij haar omgeving wil beschermen, welke uitgangspunten zij daarvoor gebruikt en welke randvoorwaarden zij stelt aan het beschermen en benutten. De openheid van het landschap is een onderwerp waarvoor intensivering van de bescherming overwogen kan worden. Er moet gekeken worden naar het beheer van de flora zodat dit meer divers wordt.
- De natuur die er is moet goed beheerd worden, 800 nieuwe ha natuur vanuit de provincie hoeft niet. Dit beheer is goed, maar er zijn verbeterpunten. Het kleinschalige en afwisselende landschap past bij de gemeente. Er liggen kansen in landschappelijke inpassing, klimaatverandering, het vitale platteland, het realiseren van natuur (robuust landschap) en natuurinclusieve of biologische landbouw.
- Op het gebied van maaibeheer kan er worden geëxperimenteerd om het anders te doen. Het is zoeken naar maatwerk. In de toekomst kunnen bijvoorbeeld particulieren (o.a. agrariërs) worden gevraagd om zelf te maaien. Ook kan er gekeken worden naar de nieuw geplaatste masten en betonplaten, deze zijn massiever/wit en hebben meer impact dan verwacht. Als laatste moet de gemeente geen tweede reclamemast bij de A58 toestaan.

2.10 Bodem, water en ondergrond

- Er komt nog geen hausse aan aanvragen om een omgevingsvergunning voor een bodemenergiesysteem op gang. De energietransitie kan hier wel voor zorgen. De energietransitie vraagt in ieder geval om duidelijke normstelling op het gebied van veiligheid (o.a. bijvoorbeeld het verwarmen van wijken met behulp van waterstof etc.). Lokale normstelling is in beginsel prima maar moet bij voorkeur ingezet worden voor specifieke locaties zoals bedrijventerreinen of bijzondere gebieden. Zo min mogelijk normen gebiedsdekkend vastleggen om de afwegingsruimte niet overdreven te beperken. Politiek vraagt dit wel om navolgbare besluitvorming en consequent beleid. En in gebieden waar sprake is van functiemenging moet de afwegingsruimte doordacht worden benut.
- Er kan gekeken worden naar het vergroten van de zoetwatervoorzieningen, er zijn geïnteresseerde boeren in regio's waar geen bron aan te leggen is. Er moet gekeken worden of dit kan worden gecombineerd, bijvoorbeeld met zonnepanelen op het water.
- Het dijkbeheer laat te wensen over, dit is te versnipperd en afhankelijk van de beheerder. Dit zou meer integraal kunnen. Vanwege de zeespiegelstijging moeten de dijken verhoogd worden.
- Er kan gekeken worden naar het realiseren van kreken. Dit gaat wel ten koste van landbouwgrond, maar is wellicht een oplossing voor het niet mogen opdrijven van de prijs

voor gronden. Op het moment kan er 80k per hectare gegeven worden, wat utopisch is. Water is essentieel voor de voedselvoorziening van vogels, dat kan eventueel ook met zoutwater. Daarnaast moet er gekeken worden naar grootschalig zuiveren (goedkoper en makkelijker op de lange termijn) in plaats van zelf zuiveren.

- Borsele kent brak water, wat zeldzaam is. Hier kunnen poelen gegraven worden om zoetwater te winnen. Ook bij sloot- en bermkantbeheer valt er wat te winnen. Er is veel te doen rondom water. Op het gebied van het Waterschap valt er veel te halen (waterbeheer en biodiversiteit).
- Er komen mogelijk ondergrondse kabels in het Veerse Meer. Kabels die ofwel boven- ofwel ondergronds gaan lopen leiden tot zones waarin je weinig tot niets mag. Op het Veerse Meer zijn er grotere zones aangehouden, over het land kleiner. Er is al een voorkeursbesluit geweest. Hier moet rekening mee gehouden worden. In de toekomst moet besloten worden of het Veerse Meer wordt meegenomen of niet. In het grondgebied van Borsele begint dit vanuit het zuiden van de A58. Vervolgens via verdeelstation naar Vlissingen-Oost. Kabels lopen veel langs of over landbouwpercelen. Landschappelijk gezien heeft dit dus veel impact. Dit is gedaan om het meer gebundeld te maken en zo minder lijnen in het landschap te hebben.

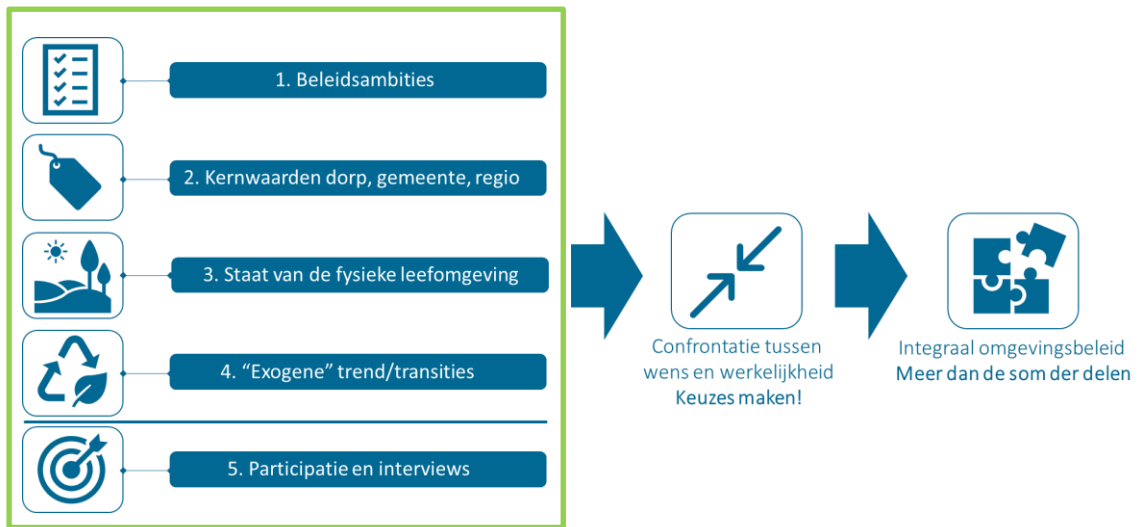
2.11 Overig

- In de omgevingsvisie moet toegelicht worden hoe de relatie tussen het instrument omgevingsvisie en het VTH-spoor eruitziet en hoe de doorwerking van de visie naar de andere kerninstrumenten en tot slot het VTH-spoor vorm krijgt. Ook daar moet de slag van sectoraal naar integraal zijn weerslag krijgen. Het VTH-spoort is immers van belang voor de uitwerking van het beleid in normstelling en het sluiten van de beleidscyclus (dus de basis van het vervolg).
- Meer transparantie over wat kan en mag op eigen locatie. Dit zou makkelijk opzoekbaar gemaakt kunnen worden op de website van de gemeente middels het invullen van een postcode.

3 Vervolg

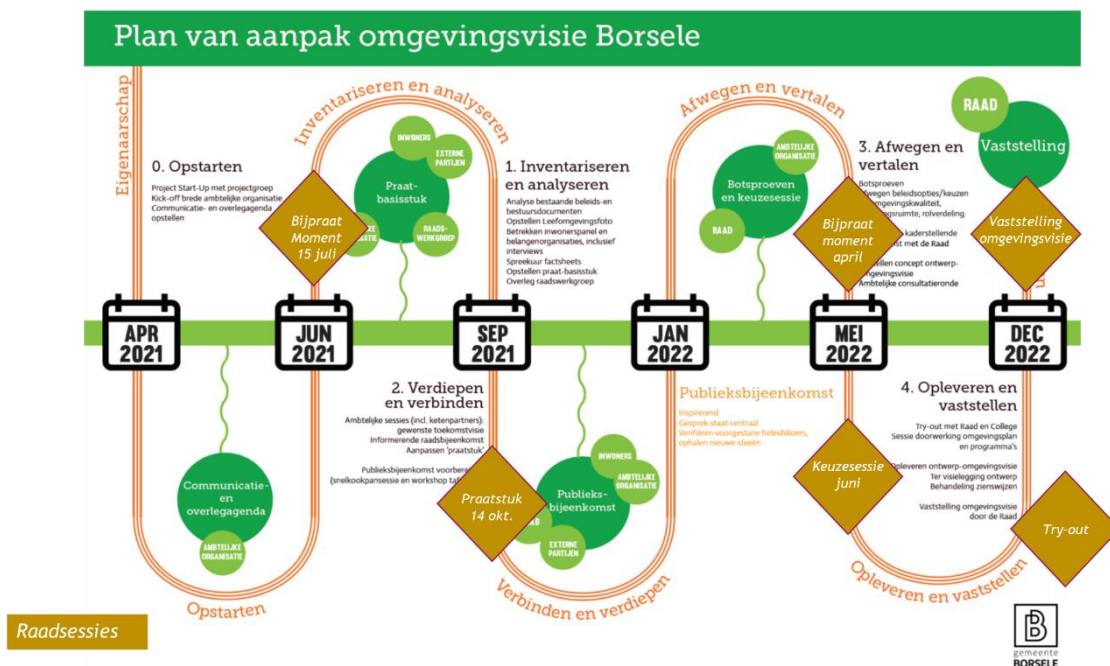
3.1 Analysefase

De bevindingen van de gesprekken dienen als bouwsteen voor de op te stellen omgevingsvisie. De volgende stap in het traject omvat de bespreking van het 'praatstuk' "de staat van Borsele", het resultaat van de analysefase, met de ambtelijke organisatie en de ketenpartners. In de onderstaande figuur is de aanpak van deze analyse gevisualiseerd en groen ingekaderd.

3.2 Verdere doorkijk

In de onderstaande figuur is het gehele traject weergegeven. Op 14 oktober a.s. wordt het 'praatstuk' besproken met de gemeenteraad.

Bijlage 1: Interviewleidraad

Leidraad interviews omgevingsvisie Borsele		
	VRAAG	ANTWOORD (in te vullen door Antea Group)
ALGEMEEN EN INTRODUCTIE	Naam/namen geïnterviewden	
	Interviewers	
	Datum	
	Introductie en voorstelronde	
MAATSCHAPPELIJKE OPGAVEN EN AMBITIES	Wat ziet u/uw organisatie als belangrijkste maatschappelijke opgaven?	
	Heeft u voor deze opgaven zelf ambities/beleid geformuleerd. Zo ja welke en op welke wijze geeft u hieraan uitvoering ; zo niet waarom (nog) niet?	
	Acht u dit beleid relevant voor de omgevingsvisie van Borsele?	
MOGELIJKE VERTALING VAN OPGAVEN EN AMBITIES	Werken volgens u uw ambities, opgaven en beleid, door in het gemeentelijke beleid voor de fysieke leefomgeving?	
	Zo ja, wat welke en op welke wijze?	
	Welke aanvullende opgaven ziet u voor de gemeente?	
	Hoe ziet u de sturingsmogelijkheden van de gemeente voor deze opgaven (zijn deze beleidsmatig te sturen?)	
	Zijn er volgens u in Borsele gebieden te benoemen die vanuit uw beleidsoptiek specifieke aandacht behoeven?	
	Welke rol ziet u voor u zelf in de uitvoering van het beleid?	
RAAKVLAKKEN MET ANDERE BELEIDSVELDEN	Welke raakvlakken ziet u met uw beleidsveld en andere beleidsvelden?	
	Welke raakvlakken versterken elkaar en welke kunnen conflicteren; waar ziet u meekoppelkansen?	
	Zijn er nog aandachtspunten die u ons wilt meegeven voor de omgevingsvisie?	

Bijlage 2: Visie ZLTO

VISIE op de Land- en tuinbouw in de gemeente BORSELE

TER ONDERSTEUNING VAN DE
GEMEENTELIJKE OMGEVINGSVISIE - 2021

ZLTO-afdeling Borsele
WWW.ZLTORBORSELE.NL

Inleiding

Voor u ligt de Visie op land- en tuinbouw voor onze gemeente Borsele.

ZLTO-afdeling Borsele presenteert u dit document met het oog op de in ontwikkeling zijnde gemeentelijke omgevingsvisie.

Ons buitengebied is ons allen dierbaar. Belangrijke thema's zijn de productie van gezond basisvoedsel, leefbaarheid, economisch perspectief en gezondheid van mens en dier.

De gemeentelijke *omgevingsvisie* geeft ook richting aan de ontwikkelingen van het buitengebied. Dit biedt een uitgelezen kans om in afstemming met elkaar goede strategische keuzes te maken. Deze visie voor de land- en tuinbouw biedt handvatten voor afgewogen keuzes: in het belang van onze gemeente, haar burgers en ondernemers.

Aan de hand van deze visie gaan wij graag met u in gesprek over het verzilveren van kansen en hoe we kunnen sturen op gewenste ontwikkelingen voor de agrarische sector, ons platteland en onze ondernemers.

In de visie schetsen we de ontwikkelingen die wij verwachten, hoe wij als ondernemers hiermee om willen gaan, maar ook wat nodig is voor toekomstbestendige bedrijven. Deze visie is geschreven vanuit een integraal perspectief. Er zal altijd aandacht en ruimte moeten blijven voor de individuele bedrijven en maatwerk. Juist omdat we een grote diversiteit aan agrarische bedrijven kennen.

Wij besteden aandacht aan de volgende onderwerpen:

- Ontwikkelingsruimte voor de landbouw
- Water, landschap en bodem
- Arbeid, personeel en huisvesting
- Gezondheid
- Energie en infrastructuur
- Samenwerking in de geest van de Omgevingswet

Agrariërs hebben een sleutelrol bij het oplossen van grote maatschappelijke vraagstukken; of het nu gaat om voedselveiligheid en -zekerheid, leefbaarheid van het platteland, gezondheid, klimaat of energie. Van oudsher is de land- en tuinbouw een hechte en dienstbare beroepsgroep. De meeste agrarische bedrijven bestaan al generaties lang. Boeren en tuinders zijn betrokken bij de samenleving en voelen de verantwoordelijkheid dat voor deze en generaties na ons genoeg voedsel beschikbaar is en dat de omgeving met zorg wordt beheerd.

VISIE ZLTO-afdeling Borsele

De landbouwsector in Borsele is vitaal, duurzaam en waardevol met als kenmerken:

- Vitale bedrijven die zich continue ontwikkelen, in harmonie met de omgeving en met een verdienmodel dat de bedrijven ook op lange termijn een duurzaam perspectief biedt.
- Een rijke bedrijfsdiversiteit, zowel qua sector (dier, plant, fruit, combinatie, biologisch/gangbaar) als qua omvang (groot, intensief, gespecialiseerd, klein)
- Agrarische bedrijven die kleur en levendigheid brengen in het buitengebied, bijvoorbeeld door het exploiteren van boerenwinkels, zorg- of recreatieboerderijen, energievoorziening en agrarisch natuurbeheer.

Ontwikkelingsruimte voor de land- en tuinbouw

Algemeen

Economische, technologische en maatschappelijke ontwikkelingen gaan snel, daar willen onze boeren en tuinders op inspelen. 'Ontwikkelingsruimte' is van vitaal belang voor perspectief op de langere termijn.

De Nederlandse Land- en tuinbouw heeft wereldwijd een koppositie op het gebied van (teelt)techniek, duurzaamheid en productiewaarde.

De Land- en tuinbouwsector staat in het middelpunt van veel veranderingen en ontwikkelingen. Zeeland is een belangrijke speler met akkerbouwproducten, fruitteelt, veeteelt, glastuinbouw, groenteteelt en op kleinere schaal ook boom- en sierteelt. Consumenten eisen een steeds hogere kwaliteit van de producten, terwijl teelt in de open lucht steeds uitdagender wordt door strengere milieueisen, bodemvruchtbaarheid en steeds extremere weersomstandigheden. De consument is zich steeds meer bewust van lokale, traceerbare en soms ook biologische producten, geproduceerd met weinig emissies en gewasbeschermingsmiddelen. Voor de ondernemers betekent dat onder andere dat zij de uitgangssituatie voor gezonde planten moeten maximaliseren en verbeteren.

Bij Land- en tuinbouwbedrijven in de volle grond is de omvang en mechanisatiegraad toegenomen. De verwachting is dat de huidige maximale grootte van het bouwblok niet overal toereikend zal zijn in de toekomst. Met een bloeiende, toekomstbestendige Land- en tuinbouwsector kan de gemeente ook rekenen op een sector die bruist van de innovatie, economisch toegevoegde waarde en hoogwaardige (h)eerlijke producten.

In de gemeente Borsele

In onze gemeente zijn de agrarische sectoren AKKERBOUW en FRUITTEELT sterk vertegenwoordigd. In 2019 bedroeg het totaal aantal agrarische bedrijven 290 (in 2010 nog 353), waarvan 208 akkerbouw en 116 fruitteelt. Uiteraard zijn er bedrijven waar men zowel in akkerbouw als fruitteelt actief is. Daarnaast zijn er ook dierhouderijen, met melkvee, rundvee, schapen, pluimvee en paarden. Ten opzichte van de rest van Nederland werken in de gemeente Borsele bijna 3x zoveel mensen in de agrarische sector. Het gaat vooral om familiebedrijven, de kurk waarop onze economie draait. In oppervlakte grondgebruik is de agrarische sector ook groot. De gemeente Borsele omvat in totaal 19.000 ha waarvan er 10.541 ha agrarisch in gebruik is. 66,3% hiervan wordt gebruikt voor akkerbouw, 15,9 voor fruitteelt.

Bij de impact op de werkgelegenheid gaat het om directe werkgelegenheid op de bedrijven zelf, plus de indirecte werkgelegenheid in de gemeente vanuit de periferie, zoals loonwerkers, toeleverende bedrijven, productverwerkers, afnemers of transport.

Hoe staat de sector er voor in ons werkgebied?

PLANT

Akkerbouw

Over het algemeen staat de akkerbouw er momenteel redelijk goed voor in de gemeente Borsele. De laatste jaren worden gekenmerkt door extreme weersomstandigheden, van extreem droge perioden tot extreem nat. Zo moet bijvoorbeeld het water in de dorpen kunnen worden afgevoerd tijdens zware regenval, maar tijdens droge periodes is dit water juist nodig. Bufferen kan hiervoor een uitkomst zijn. Echter, is het bufferen een uitkomst van korte duur, aangezien gewassen tijdens warme perioden in korte tijd veel water verdampen.

Vooral bedrijven die kunnen sturen tijdens de teelt, door bijvoorbeeld beregenen, hebben groeimogelijkheden. Denk hierbij aan het telen van intensieve gewassen, wat resulteert in een hoger saldo. Een trend van de laatste jaren is dan ook dat bedrijven die bijvoorbeeld niet kunnen beregenen, stoppen met de intensieve teelten, omdat deze te risicovol zijn. Het kunnen aanvoeren van water tijdens het teeltseizoen zou hiervoor een mooie oplossing kunnen zijn. Zo is dit bijvoorbeeld gerealiseerd op Tholen, waar van oudsher ook geen zoet water beschikbaar is.

Fruitteelt

In de fruitteelt speelt hetzelfde probleem als bij de akkerbouw, namelijk dat de weersextremen steeds groter worden, waardoor het nog moeilijker is om goede kwaliteit fruit te leveren.

Daarnaast speelt arbeid een grote rol. Het hele jaar door is er vraag naar arbeid, en vooral tijdens de pluk zijn er op korte termijn tientallen mensen per bedrijf nodig tot soms wel een honderdtal per bedrijf. Voornamelijk Oost-Europeanen voorzien in deze arbeid, maar het wordt steeds moeilijker om voldoende geschikte mensen te vinden. Tevens speelt huisvesting hierin een belangrijke rol. Het is lastig om voor deze seizoenarbeiders geschikte woongelegenheden te vinden. Deze mensen worden nu soms zelfs gehuisvest in Noord-Brabant of Zuid-Holland - voor Borselse telers is dat niet werkbaar en veel te duur.

Veehouderij

In verhouding tot de rest van Nederland, zijn er in Borsele relatief weinig veehouderij bedrijven. Je ziet dat steeds meer vleesveehouders er mee stoppen omdat het simpel weg veel te weinig oplevert ook al gebeurt het met minimale input zoals restafval van witlof trekkerijen en afgekeurde aardappelen en wortelen. De melkveehouderij kampt met grotere onzekerheden omtrent wet- en regelgeving, bijvoorbeeld de fosfaatwetgeving. Er zijn veel bedrijven die een aantal jaar geleden flink geïnvesteerd hebben in de stallen, terwijl er door de wet- en regelgeving omtrent fosfaat veel stallen niet vol staan.

TABEL: CBS statistiek Borsele t.o.v. Nederland qua grondgebruik - Bijlage 1

Wat gaat goed en wat minder?

Er gaan heel erg veel dingen goed! Er zijn korte lijntjes tussen het ZLTO-bestuur en de gemeente en er is veel samenspraak. Hierdoor kunnen problemen snel worden geconstateerd en daardoor kan er snel geschakeld worden om het probleem op te lossen.

Toch zijn er ook zaken die zorgelijk zijn:

- Huisvesting voor arbeidsmigranten. Ondernemers willen graag duidelijkheid omtrent de mogelijkheden voor het vestigen van deze migranten op het eigen bedrijf.
- Het gebruik van landbouwgrond voor zonneparken. Er zijn voldoende mogelijkheden in de gemeente Borsele om zonnepanelen te leggen op bijvoorbeeld daken en geluidswallen langs de snelweg. Tevens voor het landschap en de biodiversiteit is het van belang dat er geen landbouwgrond gebruikt wordt voor zonnepanelen. Dit moeten we als ZLTO en gemeente zeker niet stimuleren.
- Schaalvergroting is een belangrijke trend van de laatste jaren. Het aantal agrarische bedrijven neemt af en de bedrijven die overblijven worden steeds groter van omvang. Machines worden steeds groter en de gebouwen steeds breder en hoger. Deze ontwikkeling leidt ertoe dat de gebouwen zoals deze vroeger gebouwd werden, niet meer functioneel zijn voor deze tijd. Hierin is het bouwbeleid van de gemeente belangrijk. Het is niet realistisch dat wanneer er een 'oude' landbouwschuur wordt gesloopt, hetzelfde teruggebouwd moet worden. Vanuit de gemeente zou hier soepeler mee omgegaan kunnen worden.
- Tevens is er een ontwikkeling in de bedrijfsactiviteiten. Zo zijn er aan de ene kant bedrijven die specialiseren en intensiveren op één bepaalde bedrijfstak. Aan de andere kant zijn er bedrijven die doen aan marktontwikkeling. Zo zie je bijvoorbeeld bedrijven die richting landbouwtoerisme of zorglandbouw gaan. Hiervoor zou meer ruimte mogen zijn binnen de gemeente.
- Het gebruik van kleinschalige windmolens wordt voor steeds meer bedrijven relevant en steeds meer bedrijven willen hierin daadwerkelijk investeren. De gemeentelijke richtlijnen moeten gebaseerd worden op provinciaal beleid. Voor ondernemers moet duidelijk zijn wat waar mogelijk is.

DIER

Grondgebonden veehouderij

Naast de provinciale en landelijke regels moeten deze bedrijven ook steeds meer inspelen op kringlooplandbouw, toepassen van weidegang, natuurinclusief ondernemen, welzijn, diergezondheid en biodiversiteit.

Naast de eis van kringlooplandbouw heeft de grondgebonden veehouderij ook een opgave om de emissies van vooral stikstof en methaan te reduceren.

In Borsele zien we vooral kleinschalige schapenteelt die o.a. wordt benut om de dijken te begrazen.

Intensieve veehouderij

Het aantal bedrijven in deze is beperkt. In alle sectoren van de intensieve veehouderij wordt gewerkt aan een duurzaamheidsagenda. Belangrijke items zijn het verbeteren van het dierenwelzijn, verlagen antibiotica en het terugdringen van de emissies.

De sector zet in op de ontwikkeling van nieuwe stalsystemen die integraal beter zijn: minder emissies uitstoten, het dierenwelzijn bevorderen en de brandveiligheid verbeteren. Omdat bedrijven efficiënt produceren is de klimaatimpact relatief klein.

Veehouderij algemeen

Het voldoen aan de eisen voor diergezondheid, dierenwelzijn en (brand)veiligheid vraagt om meer ruimte in en rondom stallen. Vanuit markconcepten zal er steeds meer vraag komen om dieren ook buiten te houden. Daar willen we ruimte voor en ook een zorgvuldige afweging maken qua diergezondheid en de risico's van interacties qua humane gezondheid.

Als ondernemers met innovatieve stalsystemen aan de slag willen gaan, dan is het belangrijk dat de gemeente meewerkt. Als sector pleiten we voor doelvoorschriften in plaats van middelenvoorschriften. In de omgevingswet zit ruimte om daarmee te experimenteren. Als veehouders in onze gemeente daarmee van start willen gaan verwachten we steun van de gemeente in de vorm van soepele vergunningverlening en het toepassen van maatwerk.

Multifunctioneel

Boeren produceren meer dan alleen gezond, lekker voedsel. Ze zorgen voor een verbinding met de samenleving. Veel boeren bieden ook recreatie, toerisme, zorg voor jong en oud, huisverkoop en energielevering. Deze verbreding in de landbouw is daarom van groot maatschappelijk belang. Ze zorgt voor vitale bedrijven, leefbaar platteland en een rijke samenleving.

In onze gemeente vinden we zowel

- huisverkoop/automaten (met o.a. zuivel, groente & fruit, eieren),
- zorg (o.a. ouderen en mensen met een geestelijke beperking en ook kinderopvang),
- recreatie (boerderijcamping) en
- energielevering (zonnepanelen op loodsen en schuren).

Creativiteit in concepten is vooral aan ondernemers maar ook aan gemeente om mee te denken in het traject van vergunningverlening.

Stoppende bedrijven

De cijfers wijzen uit dat de aankomende jaren agrarische bedrijven gaan stoppen. Dit zullen vooral de kleinere akkerbouwbedrijven zijn, die ofwel geen opvolger hebben en/of om financiële redenen het bedrijf beëindigen.

In de meeste gevallen zal de grond verkocht of verpacht worden en zal het erf komen leeg te staan (VAB). Het risico op verpaupering en ondermijnende activiteiten is dan aanwezig. Het is wenselijk dat er z.s.m. met de betrokken partijen en de gemeente wordt onderzocht of een andere (bedrijfs- of woon-) bestemming kan worden gevonden. In de Provinciale Omgevingsvisie is een aantal instrumenten hiertoe omschreven (bijv. ruimte-voor-ruimte).

Visie van ZLTO-afdeling Borsele op ontwikkelingsruimte voor de landbouw:

- Vitale land- en tuinbouwbedrijven moeten zich op verschillende manieren en naar eigen inzicht kunnen ontwikkelen. Geef de ruimte die daarvoor nodig is en houdt als kader de provinciale normen aan.
- De gemeente kan een belangrijke bijdrage leveren aan de bescherming van gewassen door mogelijkheden te scheppen voor de aanleg van teeltondersteunende voorzieningen (TOV), zoals o.a. hagelnetten of -kanonnen, kassen en tunnels.
- Voor seizoensgebonden en tijdelijke beschermingsvormen van plantaardige producten, is een soepel beleid nodig bij mogelijke restricties rondom hoogte, tijdelijkheid en opbouw van (een deel van) het bouwwerk, oppervlakte en aansluiting bij het bouwblok.
- Biedt ruimte voor innovatie zodat kansen in nieuwe teelten en/of klimaatbestendige gewassen benut kunnen worden als ook automatisering / robotisering / precisielandbouw
- Het is van belang dat de gemeente haar maaibeeld en beplantingskeuzes afstemt met grondeigenaren t.b.v. vermindering gevolgen van schadelijke insecten en van het inwaaien van onkruidzaden vanuit gemeentelijke percelen en wegbermen.
- Het is van grote toegevoegde waarde als de gemeente functionele agrobiodiversiteit bevordert op gemeentelijke gronden.
- Als veehouders in onze gemeente aan de slag gaan met innovatieve stalsystemen is steun van de gemeente in de vorm van soepele vergunningverlening of het toepassen van maatwerk nodig.
- Het is belangrijk dat goede intensieve veehouderijlocaties beschermd blijven tegen andere soorten bestemmingen in de buurt. Nieuwe gevoelige functies dicht in de buurt van intensieve veehouderijen moeten tegen worden gegaan.
- We willen graag dat nieuwe economische activiteiten op vrijkomende agrarische bedrijfslocaties (VAB) passen in het karakter van het gebied en dat iedere nieuwe activiteit geen belemmering geeft voor de agrarische bedrijven in het gebied.

Onze vragen aan gemeente Borsele:

- Hoe gaan we er in de toekomst voor zorgen dat de boeren en tuinders in Borsele gezond, veilig en smaakvol voedsel, mooie planten, bomen en bloemen kunnen blijven produceren tegen een conforme prijs?
- Hoe zorgen we ervoor dat boeren en tuinders in de toekomst voldoende ontwikkelingsruimte hebben om hun ondernemingen met toekomstperspectief in stand te kunnen houden. Denk hierbij aan nieuwe activiteiten op het bedrijf, schaalvergroting, be- en verwerken van producten, opslag, voldoen aan nieuwe eisen op het gebied van gezondheid en dierenwelzijn, toepassing van robotisering en drones, ondersteunende teeltvoorzieningen, etc.
- Hoe wil de gemeente omgaan met agrarische bedrijven die andere bedrijfsactiviteiten willen ontwikkelen of omschakelen?
- Hoe kan de gemeente bijdragen aan veranderende eisen vanwege klimaatverandering, kringlooplandbouw, welzijn en natuurinclusieve landbouw?
- Is de gemeente bereid mee te denken over nieuwe functies voor vrijkomende bedrijfslocaties en gebouwen om het buitengebied vitaal te houden en ook ondermijning te voorkomen?
- Hoe kunnen we voorkomen dat nieuwe bewoners die vanuit 'de stad' in de gemeente Borsele komen wonen gaan bepalen wat er hier gebeurt? Het is positief dat hier samen over gesproken wordt, maar het mag niet zo zijn dat dit resulteert in aantasting van de bedrijfsvoering, zoals bijvoorbeeld een vrije uitloopstal voor kippen.

Water, landschap en bodem

In het licht van de klimaatverandering neemt de kans op extremen in neerslag maar ook in droogte toe. Dat heeft directe gevolgen voor de land- en tuinbouw. Momenteel wordt op Zeeuws niveau gewerkt aan het Deltaplan Zoetwater.

Ontwikkelingen binnen thema water, landschap en bodem

Watertekort

Door langdurige droogte is beschikbaarheid van zoet water steeds belangrijker. In een beperkt deel van de gemeente kan worden berekend uit oppervlakkig grondwater (zoetwater bellen). De robuustheid van deze bellen moet worden geborgd, omdat de beregeningsbehoefte toeneemt. In het grootste deel van de gemeente is geen zoet water beschikbaar. Met name in deze gebieden is het van belang om in de winter zoveel mogelijk water in sloten en kreken vast te houden. Dit kan ondermeer door aanleg van bedienbare stuwtejes in sloten. Regelbare drainagesystemen kunnen eveneens gebruikt worden om water vast te houden op het perceel. Ook het opvangen/opslaan van instromend zoet water uit Vlaanderen dient onderzocht te worden. Voor sommige landbouwbedrijven (bijv. in de fruitteelt voor drupirrigatie) kan een opvangbassin voor zoet water interessant zijn.

Wateroverlast

De huidige watersystemen (drainage, sloten, gemalen) zijn over het algemeen goed in staat om wateroverlast snel te verminderen. Toch moeten na overvloedige regen in het voorjaar snel geulen gegraven worden om water naar sloten af te vloeien zodat de jonge plantjes niet verzuipen. Op lokaal niveau zouden riooloverstorten tot wateroverlast (en verontreiniging?) kunnen leiden indien het overtollige water geloosd wordt in agrarisch gebied. Daarnaast kan de gemeente stimuleren dat er 'ontstening' van tuinen in de bebouwde kom plaatsvindt.

Landschap

Agrariërs kunnen natuur ontwikkelen en beheren wanneer zij hier de ruimte en een passende vergoeding voor krijgen. Dit kan ook van toepassing zijn op gemeentelijke terreinen. Een goede landschappelijke inpassing van gebouwen en bepaalde voorzieningen op landbouwerven is wenselijk. De eisen en kosten voor het realiseren van de landschappelijke inpassing moeten echter wel proportioneel zijn in relatie tot de betreffende ontwikkeling en functioneel aansluiten bij de voorgenomen activiteit. De gemeente kan actief meehelpen (bijvoorbeeld d.m.v. publiciteit) om het probleem van zwerfafval in het buitengebied aan te pakken.

Bodem

In de landbouw wordt veel aandacht besteed aan de kwaliteit van de bodem, zowel chemisch, fysisch als biologisch. Het opbrengen van vaste mest, champost en compost is een manier om het organische stof gehalte van de bodem te verhogen. Dergelijke producten worden doorgaans op de kopakker opgeslagen en later in het groeiseizoen verspreid op het land. Het is van belang dat dergelijke opslag mogelijk blijft en niet wordt omgeven met allerlei beperkingen.

Archeologie

Op veel plaatsen is het verplicht om archeologisch onderzoek te doen vooraf aan het uitvoeren van werkzaamheden in de bodem onder een bepaalde diepte. De omgevingswet heeft ook als doel de regeldruk te verminderen. Onze ervaring is dat bij archeologisch onderzoek de trefkans vaak heel klein is. We willen dat het beleid zo gewijzigd wordt dat er alleen onderzoek hoeft worden gedaan als trefkans reëel is.

Visie van ZLTO-afdeling Borsele op water, landschap en bodem:

- ZLTO vindt dat in de winterperiode een veel groter deel van de neerslag vastgehouden moet worden in het eigen gebied. Daardoor neemt de droogte af en geven we inhoud aan 'boeren hebben een oplossing'. Maar daarbij hebben boeren vaak wel de hulp nodig van de waterbeheerder.
- ZLTO roept de gemeente op om boeren te faciliteren als die een zoetwaterbassin willen aanleggen.
- Het belang van waterconservering, het vasthouden van regenwater, mag er niet toe leiden dat in neerslagrijke periodes onevenredige schade ontstaat als gevolg van wateroverlast.
- Een gevarieerde, nutriëntrijke bodem is van levensbelang voor het telen van gezonde gewassen en het voeden van vee. De gemeente kan er voor zorgen dat mestopslag op het land mogelijk blijft zonder teveel voorwaarden.
- We willen wel dat gemeente meedenkt en voldoende flexibel is bij nieuwe aanplant van landschapselementen, erfbeplanting, agroforestry en voedselbossen. Belangrijk hierbij is dat er geen onbedoelde bestemmingswijzigingen komen (bijvoorbeeld het vervallen van de landbouwbestemming bij aanplant tijdelijk bos op landbouwgrond). Flexibiliteit is juist belangrijk en betekent dat er eerder meer dan minder groen aangeplant zal worden.
- Goede inpassing van de agrarische activiteiten in de omgeving is een belangrijk aandachtspunt voor zowel ondernemer als gemeente. Vanaf het begin van het initiatief met de ondernemer meedenken over ruimtelijke inpassing voorkomt dat dit een sluitpost wordt.
- Archeologisch onderzoek moet enkel verplicht worden gesteld bij werkzaamheden in de gebieden die archeologisch gezien van provinciaal belang zijn.
- Het is van belang dat de gemeente haar maaibeleid en beplantingskeuzes afstemt met grondeigenaren t.b.v. vermindering gevolgen van schadelijke insecten en van het inwaaien van onkruidzaden vanuit gemeentelijke percelen en wegbermen.
- Het is van grote toegevoegde waarde als de gemeente functionele agrobiodiversiteit bevordert op gemeentelijke gronden.

Landschapspark Borsele
Geef je energie

PEREN

De peer werd zo'n drieduizend jaar geleden al geteeld in Centraal-Azië. Alhoewel hij niet heel rijk is aan vitamine C, staat de peer wel op de derde plek van meest gegeten fruitsoorten. Er zijn handperen en stoofperen. Deze laatste variant moet eerst gekookt - beler gezegd - gestoofd worden voordat je hem kan consumeren.

Van circa half april tot begin mei staan in Landschapspark Borsele de perenboomgaarden in bloei. Uit één bevruchte bloem groeit één peer. Eerst met de dikke kant naar boven, en dan - door het toernemende gewicht van de vrucht - kantelt deze geleidelijk naar onderen. Het kroontje onderaan de peer is felteijk het restant van wat ooit het bloemetje was.

In Landschapspark Borsele bestaat het grootste deel van de fruitproductie uit peren. Wel 90 perenboeren telen op meer dan 900 hectare grond. Over de hele wereld beslaan er wel vijfduizend perenrassen. De bekendste handperen zijn de Conference en de Doyenné du Comice. Van de stoofperen is de Gieser Wildeman de bekendste soort.

De meeste peren worden geoogst in september en oktober. De rassen die het langst bewaard kunnen worden, zoals de Conference, zijn wel tot eind april houdbaar. Thuis kun je peren langer bewaren door ze in de groentela van de koelkast te leggen. Zelfs wel tot drie weken lang.

Een handpeer kan rauw gegeten worden. De ene eet hem graag bijna onrijp als hij fris, hard en knapperig is, de ander eet hem graag heel rijp als hij sappig, zacht en zoet is. Peren zijn goed te combineren in salades en bij kaasplankjes en ook zeer geschikt in taart en gebak.

Onze vragen aan gemeente over water, landschap en bodem:

- Hoe gaan we er voor zorgen dat het systeem van watergangen, greppels, vijvers, openbare ruimtes ingericht is op de toenemende weersextremen? En hoe gaan we maximaal gebruik maken van de toegenomen gemiddelde neerslag op jaarbasis? Denk aan ontstening van het openbaar gebied, zodat water beter in de grond kan infiltreren. Of tijdelijke ondergrondse wateropslag.
- Boeren zijn voor hun levensonderhoud afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende oppervlakte- en grondwater; met name in de zomer, voor landbouwgewassen het belangrijkste groeiseizoen. Kan de gemeente hen daarbij helpen, bijvoorbeeld door een financiële bijdrage voor beter bodembeheer op agrarische bedrijven of door water in gemeentelijke watergangen langer vast te houden?
- Boeren en andere waterbeheerders doen veel om zoveel mogelijk (regen)water vast te houden, hoe kunnen we er gezamenlijk voor zorgen dat hierdoor geen wateroverlast ontstaat tijdens neerslagrijke periodes?
- Voor agrariërs is het belangrijk dat er een goede landbouwstructuur is en dat zij voldoende grond onder het bedrijf hebben. Voor veehouderijbedrijven is dit bijvoorbeeld van toepassing met het oog op het extensiveren van bedrijven.
- Hoe kunnen wij als agrariërs bijdragen aan de biodiversiteit en hoe kan de gemeente dat faciliteren?

Arbeid, personeel en huisvesting

Ontwikkelingen binnen thema arbeid, personeel en huisvesting

De zorg om het beschikbaar hebben van voldoende en gekwalificeerd personeel neemt toe. In gemeente Borsele speelt dit vooral in de fruitteelt. Het huidige tekort aan arbeid wordt ingevuld door arbeidsmigranten, hoofdzakelijk uit Oost-Europa.

De huisvesting van arbeidsmigranten blijft aandacht vragen. We vinden het belangrijk dat er kwalitatief goede huisvesting is. LTO Nederland heeft daarom het keurmerk Agrarisch Keurmerk Flexwonen voor betere huisvesting van seizoenarbeiders ontwikkeld¹. Er moet voldoende aanbod van betaalbare passende huisvesting zijn.

Visie van ZLTO-afdeling Borsele op arbeid, personeel en huisvesting

- Wij vinden dat er verschillende typen huisvesting aangeboden moet kunnen worden, afhankelijk van de behoefte van de seizoenarbeider en locatie. We denken hierbij aan huisvesting op de bedrijfslocatie, agrarische bedrijfswoningen en woningen in de dorpskernen. Dit moet de gemeente faciliteren in haar beleid.
- Het is voor veel bedrijven van belang dat de huisvesting op een bedrijfslocatie niet alleen beschikbaar is voor arbeidsmigranten die er werken. Dit gezien het feit dat de medewerkers in sommige gevallen op meerdere bedrijfslocaties van het betreffende bedrijf ingezet worden. Gemeente kan dit faciliteren in beleid en samenwerken met buurgemeenten.
- AKF (Agrarisch Keurmerk Flexwonen) is een erkend keurmerk. Gemeenten moeten dit keurmerk accepteren.

Onze vragen aan gemeente Borsele over arbeid, personeel en huisvesting

Hoe kan gemeente bijdragen aan:

- de beschikbaarheid van gemotiveerd en gekwalificeerd personeel?
- voldoende huisvesting van voldoende kwaliteit voor arbeidsmigranten of buitenlandse seizoenarbeiders?

¹ Meer weten over het keurmerk Agrarisch Keurmerk Flexwonen? Zie: <https://werkgeverslijn.nl/flexwonen/>

Energie en infrastructuur

Energie

Op dit moment produceert 1 op de 3 agrariërs al duurzame energie, waarvan het overgrote deel door zonnepanelen op het dak. De sector gaat steeds meer naar de rol van energieleverancier (zowel individueel als collectief). Dit wordt integraal onderdeel van het bedrijf. Daarnaast worden de bedrijven steeds meer energieneutraal. Toepassingen van zon, wind, biomassa, aardwarmte, energiebesparing, benutten restwarmte, zijn bronnen die integraal in de toekomstige bedrijven meegenomen worden. De agrarische sector is in Nederland al voor meer dan 80% (RVO) zelfvoorzienend op het gebied van energie. Voor energieproductie zijn er diverse kansen en mogelijkheden voor de agrarische sector om lokaal en/of op bedrijfsniveau energie te produceren.

Ontwikkeling zonnedaken

Zonnedaken zijn nog steeds financieel interessant voor agrariërs. Er zijn wel enkele obstakels zoals het op korte termijn vervallen van de salderingsregeling, aanpassing van de zgn. postcoderegeling en de SDE++ regeling die in de nabije toekomst lagere vergoedingen gaat uitkeren. Deze ontwikkelingen werken schaalvergroting (grotere dakoppervlakten en/of zonnevelden in de hand). Ander bepalende factor is de netwerkbeschikbaarheid en de steeds hoger wordende aansluitkosten. Een integraal (zonne)dak, wat goed geïsoleerd is, wordt steeds meer gemeengoed. Verwijdering van asbest kan juist versneld worden door toepassing van zonnedaken maar is vaak ook nog een drempel. Een gemiddeld zonnedak van 1000 M2 levert ongeveer een stroomhoeveelheid op wat overeenkomt met een verbruik voor 45 huishoudens.

Ontwikkeling kleine windmolens

Omdat Borsele nu vooral doorgeefluik voor windenergie vanaf de Noordzee is/wordt moet ook gekeken worden naar lokale kleinschalige initiatieven. In onze windrijke gemeente kunnen kleine windmolens interessant zijn. Juist in combinatie met een zonnestroominstallatie op het dak. Daarnaast ontlast deze combinatie het elektriciteitsnetwerk omdat geen netverzwaring nodig is en de bedrijven zelfvoorzienend worden. De gemeente heeft de mogelijkheid om vergunningen te verlenen en toestemming te geven voor een hogere ashoogte binnen de provinciale ruimte. Via de Rijksoverheid kunnen ondernemers nu subsidie aanvragen voor een kleine windmolen. <https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/isde/zakelijke-gebruikers/voorwaarden-zakelijk/kleinschalige-windturbine>

Zonnevelden

Door de uitwerking van de RES en de nog gunstige SDE-regeling is de businesscase voor zonnevelden goed. De agrarische sector ziet dit als een *bedreiging* wanneer dit ten koste gaat van beschikbaarheid goede landbouwgronden en achteruitgang goede landbouwstructuur.

Lokale energiebeschikbaarheid wordt steeds bepalender voor bedrijven door verhoging energiebelasting

In nabije toekomst gaan grootverbruikers, grotere bedrijven boven 100.000 kWh stroomverbruik, meer energiebelasting en ODE betalen. Voor deze bedrijven wordt het steeds interessanter om zelf de stroomproductie te gaan regelen. Lokale duurzame energieproductie kan wel eens bepalend gaan worden voor vestiging van bedrijven.

Klimaatbeleid en "van het fossiele gas af" gaat steeds meer een stimulans zijn voor (mono-)vergisting. In het kader van klimaatbeleid (methaanmaatregelen), mestbewerking en vraag naar groene stroom en/of groen gas wordt vergisting van dierlijke mest interessant. Vooral voor melkrundveehouderij-bedrijven kan een monovergister op bedrijfsniveau meerdere doelen dienen (kringlooplandbouw, klimaat, energie, hergebruik mineralen).

Lokale warmteproductie door biomassa uit reststromen kan lokaal een bijdrage leveren.

De lokale warmtevraag gaat toenemen door dat we van het gas af gaan. Dit kan op diverse manieren waarbij lokale warmteproductie uit houtige regionale reststromen een interessante en milieuverantwoorde route is. Daarnaast wordt het benutten van lokale, regionale restwarmte steeds belangrijker en biedt dit kansen waarbij maatwerk de sleutel is.

Netwerkbeschikbaarheid wordt steeds bepalender en gaat ook steeds meer sturend worden voor energieopslag en directe benutting van opgewekte energie op locatie of lokaal

Door de vele energie-initiatieven en de grote opgaves uit de RES plannen lopen de elektriciteitsnetten vol. Netwerkbeschikbaarheid is erg bepalend zowel lokaal als regionaal voor de kansen en mogelijkheden voor de energietransitie. Daarnaast gaat energieopslag een deel van dit knelpunt wellicht ondervangen.

Ondergrondse infrastructuur

ZLTO vindt dat kabels en leidingen zoveel mogelijk langs wegen en dijken moeten lopen en zo min mogelijk door percelen landbouwgrond. Dit geeft namelijk langdurig problemen doordat bij graafwerkzaamheden de grondlagen door elkaar gaan.

Wegen

ZLTO vindt het een belangrijke ontwikkeling om waar het kan rondwegen aan te leggen langs kernen. Een goede doorstroming is prettig voor alle weggebruikers, ook op de vele smalle wegen in onze gemeente. Weggebruikers moeten altijd rekening met elkaar moeten houden.

Door de schaalvergroting in de landbouw zal er een toename zijn in 'landbouwkilometers' en het is in ieders belang dat deze toename op een veilige manier kan plaats vinden. Als agrarische sector werken we via kavelruilprojecten aan een goede landbouwstructuur, zodat wegwilometers waar mogelijk worden beperkt. Landbouwvoertuigen zullen desalniettemin ook gebruik blijven maken van de openbare weg. Obstakels en versmallingen, bedoeld om de snelheid van het verkeer af te remmen, veroorzaken ook gevaar voor aanrijdingen door ruimtegebrek.

Westerschelde

ZLTO is tegen iedere verdere ontpoldering langs de Westerschelde. Wij roepen de gemeente op om dit standpunt te delen en uit te dragen.

Internet

In de afgelopen jaren is door diverse partijen (gemeenten, provincie, ZLTO) geprobeerd om snel internet uit te rollen in het buitengebied. Delta heeft hiertoe een vast/draadloos systeem geplaatst in onze gemeente. Helaas is dit systeem niet toereikend om alle agrarische bedrijven in de hele gemeente van snel internet te voorzien. Er zal een verdere inspanning nodig zijn om deze basisvoorziening voor iedereen beschikbaar te maken (ingraven van glasvezel?).

Visie van ZLTO-afdeling Borsele op energie en infrastructuur:

- ZLTO wil dat gemeente bij de totstandkoming van de RES-plannen en de daarmee gepaarde energietransitie in een vroegtijdig stadium de agrarische sector betreft en zijn belangen nadrukkelijk weegt. Als expertisecentrum wil ZLTO nauw betrokken worden bij de planvorming en uitvoering.
- Wij wensen bij uitvoering van de RES betrokken te worden. Zon-op-dak stimulering, netwerkbeschikbaarheid, lokale samenwerking en dergelijke.
- We verwachten flexibiliteit van de gemeente om technische innovaties en nieuwe duurzame energie initiatieven mogelijk te maken. Dit kan bijvoorbeeld betekenen verruiming bouwblokken of toestemming om bijvoorbeeld kleine windmolen buiten bouwblok te mogen realiseren.
- ZLTO wil meer aan het stuur komen bij de realisatie van energie-initiatieven en de ontwikkelingen in eigen hand nemen. De gemeente kan lokale samenwerking met burgers, boeren of energiecoöperaties faciliteren. In windrijke gebieden kan de verhoging van de as/tiphoogte juist het verschil maken voor meer realisatie van kleine windturbines.

Onze vragen aan gemeente Borsele over energie en infrastructuur:

- ZLTO wil dat de gemeente bij de totstandkoming van de regionale energiestrategie (RES)-plannen en de daarmee gepaard gaande energietransitie in een vroegtijdig stadium de agrarische sector betreft en haar belangen nadrukkelijk weegt. ZLTO wil nauw betrokken wordt bij de planvorming en uitvoering (zon op dak stimulering, netwerkbeschikbaarheid, lokale samenwerking e.d.). Dus: Hoe gaat de gemeente de komende jaren de uitvoering en invulling van de energietransitie, zoals in de RES-plannen opgenomen, lokaal realiseren en wat is de visie van de gemeente hierop?
- ZLTO vraagt de gemeente haar invloed aan te wenden om het elektriciteitsnetwerk in de gemeente geschikt te houden/maken voor de energietransitie. Met name netverzwaring in het buitengebied kan essentieel zijn om energieplannen van ondernemers te kunnen realiseren. En deelt de gemeente de visie dat behoud en concretiseren van een goede toekomstige landbouwstructuur een eerste uitgangspunt is bij de nadere invulling van de RES/lokale energietransitie?
- ZLTO verwacht dat de gemeente de zonneladder-aanpak hanteert en zonnepanelen op daken voorrang geeft boven zonneakkers of zonneweiden. Verlies van goede landbouwgrond en achteruitgang van de landbouwstructuur moet ten allen tijde worden voorkomen. We verwachten flexibiliteit van de gemeente om technische innovaties en nieuwe duurzame energie initiatieven mogelijk te maken. Dit kan bijvoorbeeld gaan om energie-opslagsystemen, monovergisters op veehouderijbedrijven, enz.
- Wil de gemeente ruimte bieden, via vergunningen, uitbreiding bouwblokken, VAB's e.d., aan innovaties rondom technieken en toepassingen van nieuwe duurzame energie-initiatieven? Bijvoorbeeld zonnepanelen op teeltondersteunende voorzieningen, toepassing kleine windmolens, monovergisting en energieopslag? Deze voorbeelden vragen om aanpassingen van beleid bouwblokken, vergunningen e.d.
- Is gemeente bereid om eisen as/tiphoogte kleine windmolens te verruimen om zo toepassing van kleine windmolens te stimuleren?
- ZLTO vraagt van de gemeente om de ontwikkeling van kleine windmolens, binnen de provinciale normen, te stimuleren voor plaatsing op of aanpalend aan bouwblokken.
- De gemeente kan lokale samenwerking met burgers, boeren en energiecoöperaties faciliteren. Heeft u als gemeente hier een visie over?

Samenwerking in het licht van de omgevingswet

Ondernemers maken individuele keuzes. De één kiest voor schaalvergroting om bijvoorbeeld in te spelen op marktontwikkelingen, de ander kiest voor intensivering of teelt specificaties of verbreding door agrotourisme, zorg, huisverkoop, levering van energie of door andere vormen. ZLTO vindt het ontzettend belangrijk om de diversiteit van de agrarische structuur te behouden. Conventioneel, biologisch, recreatief, alle diverse vormen hebben waarde. We vragen de gemeente:

- Stimuleer ondernemerschap.
- Sluit de agrarische ondernemers niet op in een keurslijf van strakke en hard afgebakende regels. Geef ook, in de geest van de nieuwe Omgevingswet, experimenteerruimte en ondersteuning aan koplopers.
- Uitbreiding van agrarische bedrijven wordt steeds meer maatwerk. Geef ruimte voor inhoudelijk maatwerk
- Het is de verantwoordelijkheid van de ondernemer om op een goede wijze om te gaan met de omgeving.
- Probeer onnodige kosten in procedures en voor onderbouwingen te voorkomen. Voor niet elke ontwikkeling is een uitgebreide procedure of een stapel aan onderzoeken nodig. Bedenk vooraf welk onderzoek nu echt nodig is voor de vergunningverlening.
- Ontwikkelingen in de markt of op het gebied van technologie gaan steeds sneller. Agrariërs moeten daarop kunnen inspelen. Zeker met de komst van Omgevingsplannen in plaats van Bestemmingsplannen (geen actualisatieplicht) is het nodig om binnen het Omgevingsbeleid te werken met kaders die ruimte bieden voor het faciliteren van ontwikkelingen die gewenst zijn, maar bij het opstellen van het plan niet waren voorzien.
- De land- en tuinbouw zorgt voor een moderne uitstraling in harmonie met het platteland. Een modern toekomstgericht agrarisch bedrijf past in zijn omgeving. Dat vereist een goede vormgeving van gebouwen en een zorgvuldige landschappelijke inpassing. Hieraan mag de gemeente eisen stellen. In ruil hiervoor krijgt de ondernemer de ruimte waardoor hij zijn toekomstplan kan realiseren.

Tot slot

ZLTO-afdeling Borsele vertrouwt erop dat deze visie op de toekomst van de land- en tuinbouw bijdraagt aan de totstandkoming van evenwichtig beleid en bijdraagt aan de groei van onze gemeente.

Welvaart, welzijn en een goede toekomst zijn in hoge mate afhankelijk van een aantrekkelijk en vitaal platteland. Boeren en tuinders voelen zich hier in hoge mate verantwoordelijk voor.

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct melding te maken bij security@antegroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontleen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al bijna 70 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. 0657995699
E. edwin.oudeweernink@antegroup.nl

www.antegroup.nl

Copyright © 2021

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.